

University of Groningen

De SP als een linkse kameleon

Voerman, Gerrit

Published in:
NRC Handelsblad, boekensupplement

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
Final author's version (accepted by publisher, after peer review)

Publication date:
2004

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):
Voerman, G. (2004). De SP als een linkse kameleon. NRC Handelsblad, boekensupplement, 26.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

uit: *NRC Handelsblad*, 2 juli 2004

De SP als een linkse kameleon

Gerrit Voerman

Te vroeg gepiekt. Dat overkwam de SP in de aanloop naar de Tweede-Kamerverkiezingen van 22 januari 2003. In sommige opiniepeilingen stond de partij begin december op 24 zetels; bijna had zij de PvdA ingehaald. Op de verkiezingsdag vijf weken later bleef de teller echter op negen steken - terwijl de fel bestreden sociaal-democraten er onder aanvoering van Wouter Bos 42 behaalden. De teleurstelling was natuurlijk groot, maar toch hoeft de SP niet bij de pakken neer te zitten: de peilingen hebben aangetoond hoe groot haar electorale potentieel is. Met de zich verscherpende sociale tegenstellingen - het kabinet-Balkenende staat lijnrecht tegenover de vakbonden - zit er meer in het vat voor de rode protestpartij, die bij vrijwel elke verkiezing vooruitgang weet te boeken.

In zo'n dertig jaar heeft de SP zich ontwikkeld van een kleine maoistische sekte tot de middelgrote, links-radicalen partij van tegenwoordig. Deze metamorfose komt aan de orde in *De Socialisten*, het boek dat Vrij Nederland-redacteur Rudie Kagie schreef over wat er in de landelijke SP 'achter de schermen' gebeurt. Essentieel was de toetreding van de partij in 1994 tot de Tweede Kamer. De SP was het sinds 1977 vijf keer op rij niet gelukt om tot het parlement door te dringen. De partijtop realiseerde zich dat het negatieve beeld van de SP van een arrogante, in zichzelf gekeerde partij hier wel eens debet aan zou kunnen zijn. Met de hulp van deskundige buitenstaanders poogde zij zich aan dit negatieve imago te ontworstelen, en in 1994 kwam de partij dan eindelijk in de Kamer.

Kagie dicht dit succes vooral toe aan partijleiders Jan Marijnissen en Tiny Kox, waarbij hij er echter aan voorbijgaat dat aan die nationale doorbraak ook veel geluk te pas kwam. De PvdA, die toen samen met het CDA regeerde, verkeerde in die periode immers in een diepe crisis als gevolg van de doorgevoerde bezuinigingen in de sociale zekerheid. De gebruikelijke electorale zuigkracht van de sociaal-democratie - waarvan de SP eerder steeds de dupe was geworden - viel nu weg. Eenmaal tot de Kamer doorgedrongen kreeg de SP vooral dankzij de goed oppositie voerende partijleider Marijnissen eindelijk de felbegeerde aandacht van de landelijke media, wat weer bijdroeg tot haar verdere groei.

Doorbraak

De zo belangrijke electorale doorbraak in 1994 laat goed zien dat het de kracht van de SP is om zich als een kameleon aan de gewijzigde omstandigheden aan te passen. Op drie cruciale momenten in haar geschiedenis demonstreerde zij dit adaptievermogen. In de tweede helft van de jaren zeventig nam de partij afscheid van Mao en beeindigde zij haar oriëntatie op China, mede omdat de buitenlandse politiek van Peking steeds grilliger werd. Vervolgens schrapte de SP na de ondergang van het communisme in Oost-Europa en de Sovjet-Unie in 1991 het marxisme-leninisme uit haar beginselprogramma. Ten slotte volgde aan het einde van de jaren negentig de derde gedaanteverwisseling, toen het leerstuk van de 'vergemeenschappelijking van

de productiemiddelen' - het hart van de socialistische ideologie - op de helling ging. De interessante, logisch hieruit voortvloeiende vraag of de SP zich nog wel met recht tooit met het predikaat 'socialistisch' wordt door Kagie wel gesteld, maar hij laat de beantwoording over aan Kox, die zich er met een dooddoener vanaf maakt. Naar een verklaring voor die opmerkelijke aanpassingsdrang van de SP zoekt Kagie overigens niet. Dat de partij zich successievelijk heeft gedistantieerd van Mao, Lenin en Marx heeft alles te maken met haar populistische orientatie, die in het maoïsme besloten lag en die alle hervormingen overleefde. De SP is er altijd zeer beducht voor geweest om zich te verwijderen van de (potentele) aanhang; er zijn vele uitspraken van Marijnissen en Kox te vinden die daarop wijzen.

Activist

De Socialisten is het tweede boek dat in de afgelopen jaren over de SP is gepubliceerd. De journalist Kees Slager ging Kagie voor met een geschiedenis van deze partij in haar bakermat Oss. De invalshoek van deze auteurs mag dan anders zijn, zij hebben wel een verminderde onbevangenheid ten aanzien van hun onderwerp gemeen. Slager raakte tijdens zijn onderzoek nogal onder de indruk van de SP - en wist die bewondering in zijn boek niet te verhelen. Kagie, die een verleden heeft als linkse activist en destijds zelf ook nog Mao heeft bestudeerd, staat eveneens welwillend tegenover de SP.

Kritiek kritiek op de SP en haar leiding wordt in De socialisten niet geschuwd. Diverse tegenstanders van Marijnissen kunnen hun zegje doen, maar de partijleider krijgt wel het laatste woord. Kagie legt hem daarbij geenszins het vuur na aan de schenen: eerder toont hij zich begripvol. 'Ach, het was een incidentje van niks', zo staat er na de beschrijving van een heftige botsing tussen Marijnissen en een partijgenoot die zich tegen hem kandidaat had gesteld voor het partijvoorzitterschap - waardoor het er op lijkt dat Marijnissen en Kagie het conflict bagatelliseren. Dit te grote inlevingsvermogen van de auteur leidt er toe dat in De Socialisten een kritische benadering vaak ontbreekt, en dat nogal luchtig wordt gedaan over netelige kwesties als de combinatie van het voorzitterschap van de Tweede-Kamerfractie en de partij door Marijnissen, een personele unie die zeer uitzonderlijk is binnen de Nederlandse democratische verhoudingen.

Al met al graaft Kagie in analytisch opzicht niet diep. Een inleiding waarin hij de lijnen uitzet ontbreekt, evenals een conclusie waarin de balans wordt opgemaakt. De Socialisten is vooral gebaseerd op de tientallen interviews met meer of minder prominente partijleden (welke Kagie precies heeft gesproken blijft duister). Deze werkwijze leidt wel tot een aantal interessante inkijkjes in de partijcultuur - dat is vaker de kracht van dit genre -, maar biedt nauwelijks inzicht in het wezen van de partij. Kagies socialisten trekken slechts voorbij, in een parade zonder kop of staart.

Rudie Kagie: De socialisten. Mets en Schilt, 245 blz. E18,-